

Ieslodzīto pastaigu
pagalms, kas robežojas
ar kaimiņu ēku.

Labajā pusē ēkas sienā
redzams putnubūris,
nezināmas nozīmes piebūve,
kas tapusi, visdrīzāk,
sargpostena izvietojšanai.

ILZE MARTINSONE, MG. ART
FOTO: RIHARDS PĒTERSONS

Liels mēmais Stūra māja

Neskaidro fakti par šo namu joprojām ir vairāk par zināmajiem – ne tikai par tajā notikušajiem procesiem vai slavenu maiņu saturu. Miglā tīta ir arī pašas ēkas būvēsture, jo senākie ar nama celtniecību saistītie dokumenti, kam būtu jāglabājas arhīvos, tur nav atrodamā, nav arī veikta celtnes arhitektoniskā izpēte. Virspus objektīvās patiesības vibrē baumu slānis par dubultiem pagrabiem un slepenām ejām – ne gluži bez pamata. Projekts «Stūra māja» (nams un ekspozīcijas publiski pieejams līdz 19. oktobrim) ir unikāls ne tikai kā pirmā iespēja sabiedrībai tikt viņpus noslēpumu plīvura, kas šedz ēku līdz pat mūsu

dienām. Svaigus pētījumus nama vēsturē veicis Latvijas Okupācijas muzejs Piemiņas vietu programmas vadītāja Riharda Pētersona vadībā, VAS «Valsts nekustamie īpašumi» un būvēksperts Tālvāldis Keivs nodrošinājuši ēkas tehnisko apsekošanu.¹

Baisa sakritība vai karmiska likumsakarība, bet ēkas autoru, vienu no izcilākajiem latviešu arhitektiem un latviešu profesionālās arhitektūras pamatlicējiem Aleksandru Vanagu, lielnieki nošāva jau 1919. gadā. Lai gan A. Vanags arhitektūras vēsturē pirmām kārtām tiek minēts kā nacionālā romantisma strāvotāja kopējs, 1912. gadā celtā Stūra māja (toreiz – Tetera nams) Brīvības ielā 61 projektēta neoklasicisma/neorenesanses

formās ar jūgendstila detaļām interjerā, tolaik ēkas funkciju definējot «īres nams ar veikaliem». Atuveni 8550 kvadrātmetru plašās celtnes četri korpusi grupējas ap Rīgas centra vēsturiskajiem namiem netipiski lielu kvadrātveida pagalmu, savā ziņā darot to līdzīgu viduslaiku konventa tipa pilij – cietskāim. Ēkas plānojumā iekštelpas kārtojas ap gariem, perimetrāliem gaitenītiem, nesošo sienu izvietojums liecina, ka šāda telpu organizācija bijusi jau sākotnēji. Tas vēsturniekam Rihardam Pētersonam ļauj minēt, ka ēka projektēta kā polifunkcionāla celtnie un ielas korpusi radīti kā nosacīti publiskā zona – tajā rentei bijuši paredzēti nevis dzīvokļi, bet biroju telpas (20. gados te darbojās daudzas